

HECE TAŞLARI

41

Aylık Şiir Dergisi

Metin Özarslan

Nurullah Ulutaş

Halit Yıldırım

Metin Mert

Mehmet Turgut Berbercan

Oğuz Adem Selçuk

İbrahim Eryiğit

Mehmet Kurtoğlu

Lütfü Kılıç

Zekeriya Yılmaz

Yaşar Özden

Yunus Kara

Mustafa Kütükçü

Firkatî

Reyhanî

Osman Fermanoğlu

Murat Arıcı

Kamran Murquzov

Habil Yaşar

Əjdər Yunus Rza

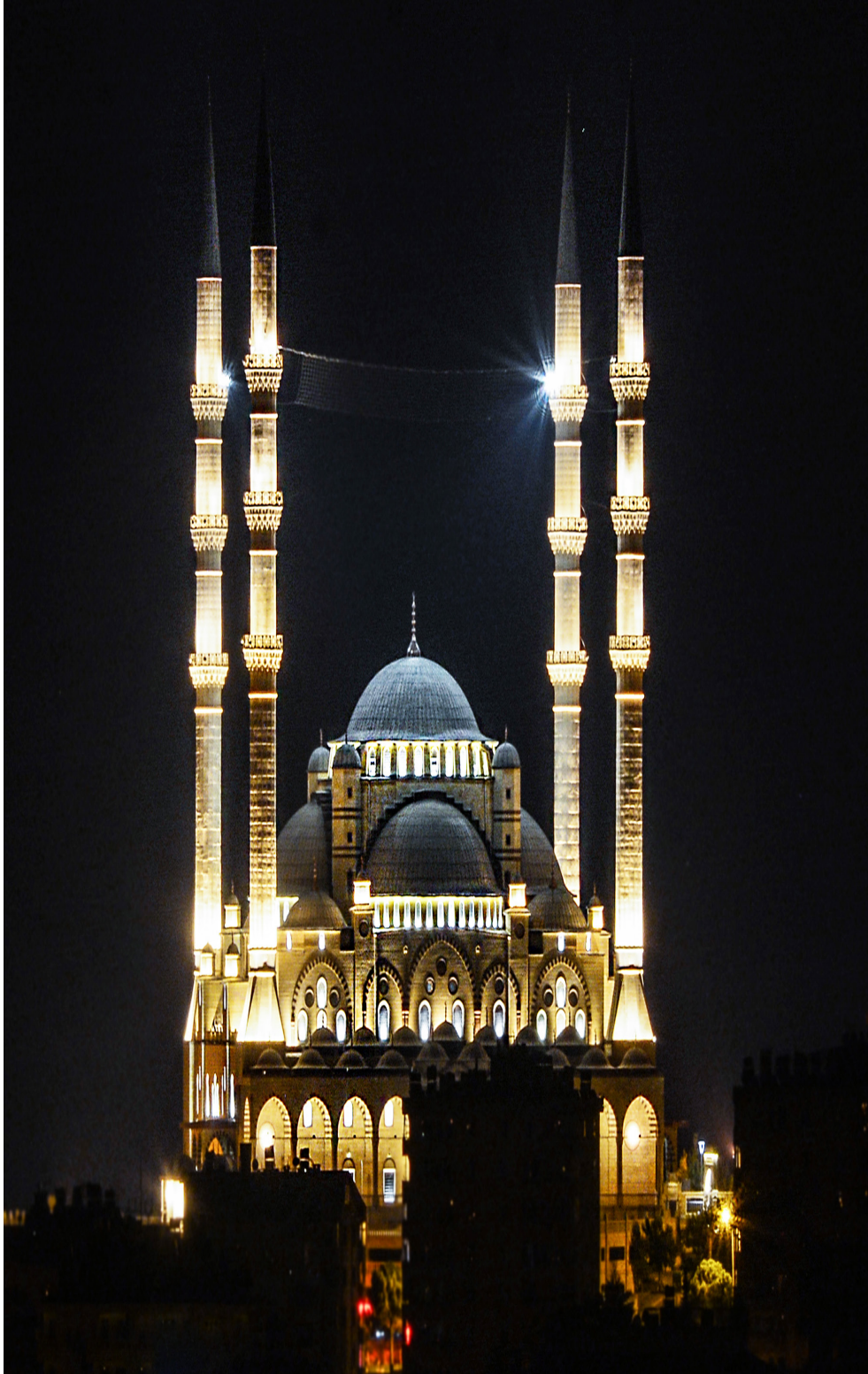
Cahit Can

Hacel Alioğlu Yakuti

Haşim Kalender

Köksal Cengiz Niyazkar

Necibe Taşkın Çetinkaya

On5temmuz2018

ON BEŞ TEMMUZ BAYRAMI

Yirmi sekiz eylül geçti ömrümden, hâlâ tanklar düşlerime giriyor, toprağı bol olsun *beşli çetenin*, kardeş kardeşiyle kanlı bıçaklı, olsun diye bir köşede bekleyip, kurdular konseyi bir gece vakti, tiplerine uygun suçlar üretip, ağıllara hayvan sürüyor gibi, tutup tutup doldurdular kodese, sorgusuz sualsiz demokrasiyi, gerneşe gerneşe çarmıha gerip, bir sağdan bir soldan asıp göçtüler.

İki bin on altı on beş temmuz'da, tanksız düşler deyip birbirimize, henüz ışıklara dokunamadan, günün hesabını kapatamadan, uyku kirpiklere sürme çekmeden, rüya hayal arasında gezerken, boğaz köprüsüne tanklar yığıldı, kalpleri afyonlu ruhsuz askerler, silahını kardeşine çevirip, gözünü kırpmadan ateş ederken, göğsü tunçtan siper olan insanlar, meydanları kuşatmaya başladı.

Beni Allah tutmuş kim eder azat, fikriyle donanmış bir tayyib insan, asumana uçurunca sesini, ulubatlı hasan gibi her insan, bulduğu bayrağı sancak belleyip, sokakları caddeleri dolduran, ellerinde tornavida bıçakla, her biri bir tankın önüne geçti, geride çok çocuk hanım yavuklu, hiç kimsenin umurunda değildi, tekbirlerle yürüdüler kolkola, ölümden korkmamak bu olsa gerek.

Uçaklar göklerden ölüm kusarken, şahadet şerbeti sebil olmuştu, hiç kimse kimseyi ezip geçmiyor, kardeşlik hak hukuk böyle bir şeymiş, vatan varsa gelin olur hürriyet, vatan yoksa arın namusun gider, bu bilinci uyandırdık yeniden, eylül artık düşümüze girmiyor, üstümüzden ölü toprağı kalktı, yeni bir diriliş destanı yazdık, varsın bizden size bergüzâr kalsın, kutlu olsun on beş temmuz bayramı.

Tayyib Atmaca

HECE TAŞLARI Aylık Şiir Dergisi

Yayın Yönetmeni Tayyib Atmaca

Kapak Fotoğrafı Yasin Mortaş

Tasarım Adem Konan

Yazışma Haydar Bey Mh. 32077 Sk. Armada 2 D 6 Onikişubat K.Maraş

0535 391 92 50 hecetaslaridergisi@gmail.com

41 Sayı 15 Temmuz 2018 ISSN 2149-4509. (e-dergi)

SON TREN

Metin Özarslan

Elli yıldır neler gördüm ah neler
Tazelendi belleğimde köhneler
Bir oyun ki kendisini sahneler
 Yine o bildiğim istasyondaydım
 Tıraşım yerinde giysim yeniydi
 Bilmem şimdiye dek kaç vagon saydım
 Bu giden ömrümün son treniydi
Ufukta kayboldu dumanı kaldı

Bunca yıl zamana kardeşlik ettim
Gâhi mertlik gâhi kalleşlik ettim
Kendi makamıma ben eşlik ettim
 Nicedir kapısı örtük kapalı
 Bir evim var yok kiracı içinde
 Bön gönülle aşk yoluna sapalı
 Yaktığım türküler acı içinde
Yüreğimde ahı amanı kaldı

Semender ruhumun izmaritinden
İçime bir nefes çektim derinden
Silindi aşk izi kalp üzerinden
 Sonsuzluğa el sallıyor mendilim
 Artık boş bir levha gibi dimağım
 Bir arpa boyunca sürdü menzilim
 Başımınla yer değiştirdi ayağım
Ne dengesi ne de dermanı kaldı

ŞİİR VE GELENEK ÜZERİNE KONUŞMALAR/ondört

Doç.Dr. Nurullah Ulutaş

Konuşturan: **Tayyib Atmaca**

Önünüzde tarihi bir kapı var ve siz bu kapıyı elinizde avuç alanınızı aşan bir usta elinde düğülmüş bir açar ile sözün kapısını açtığınızda gelenek ve şiir üzerine döşediğiniz, ruh ve gönül işçiliği ile süslediğiniz şiir otağı nasıl meydana geldi?

Bendeniz çocukluktan beri sözlü edebiyat geleneği içinde büyüdüm. Büyükanнем ve annemin masal, efsaneleriyle büyüyen biri olarak ilkokul 5. Sınıftan itibaren yazmaya başladım. Öncesinde de şiire ilgim vardı.

Yanınıza genç bir şair adayı geldi, elinde üç beş tane şiiri var ve günümüz şairlerinin parmak izlerini taşıyan ya da taşımayan şiir eskizlerini size sunarak “ağabey bu şiirlerimi bir bakar mısınız, benden şair olur mu?” dedi. Bu şair adayının yol hazırlığı gönül çantasında neler olmalı?

Genç şairlerin her şeyden önce Halk Şiiri ve Divân Şiiri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Bu kültüre sahip olmayan hiçbir genç şair, çağdaş şiir alanında iz bırakamaz. Ezberinde gazel, kaside, koşma, türkü, mani ve ninni olmalı... Nazım şekilleri, nazım türleri, vezinler hakkında bilgi ve yetenek sahibi olmalıdır ki iç kafiye dış kafiye oluşturabilsin.

Gelenekle gelecek arasında kurulan köprüden elimizi kolumuzu sallayarak geçebilir miyiz? Bu köprüden geçebilmek için hangi çığırardan geçmemiz gerekir?

Geleneksel şiiri bilmeyen çağdaş şiiri özümseyemez. En aykırı şairimiz Orhan Veli'nin bile ezberinde onlarca gazel ve türkü vardı ki kalıcı bir serbest şiir bıraktı.

Günümüzde geleneksel şiirin memelerinden emmeden modern şiir yazılabilir mi?

Hayır, yazılamaz. Yazılsa bile kalıcı olmaz

Divan ve halk şiirini tanımadan günümüz “modern şiiri”ni yazarken karşılaştığımız engelleri nasıl aşmalıyız?

Cevaplar benzer olacak; ama her şeyden önce temeli sağlam oluşturmalıyız. Öncelikle Halk ve Divan şiirleriyle temrinler yaptıktan sonra modern şiire yönelmeliyiz.

Sözlü bir medeniyetin köşe taşlarını oluşturan şiir nasıl oldu da gönül ve ruh ikliminden uzaklaşarak içi boş kelime yığınlarıyla dolu sadece manası yazanın karnında saklı “şiir” şekline dönüştü?

Modern insan özden ziyade söze bakar... Dış görünüm onun için daha önemlidir. Nesneleşen ve kimliksizleşen bir toplum, irfanî şiirden uzaklaşır. Aşk bile artık samimi değil, günümüz insanı için.. Bu insan sadece kelimelere bakar.

Şiir bize neyi anlatır?

Şiir, yüreğimizin derinliklerinde saklı aşk, acı, hüznün, ayrılık, gurbet.. gibi duyguları anlatma aracıdır. Ya ben öleyim mi söylemeyince, diyen Yunus'un terennümüdür.

Şiirde usta çıracak ilişkisi var mıdır?

Bir dönemler vardı, ancak günümüzde maalesef bitti. Şiir terbiyesi almadan şair olanlar çok fazla arttı.

Şair kendi üslubunu nasıl oluşturur?

Üslup, taklitle başlar. Günümüz gençleri taklit etmekten korkuyor ve bu yüzden etkisinde kalmaktan korktuğu için hiçbir şairi okumuyor. Böylece özgün olabileceğini düşünüyor maalesef...

Gelenekten habersiz geleceğe şiiri nasıl taşıyoruz?

Taşıyamayız maalesef...

Modern şiir ya da günümüz şiiri deyince neyi anlıyoruz?

Şüphesiz günümüz şairlerinden de çok usta şairler vardır. Bir şiir, geleneksel ve Batı şiirinden çok iyi beslenmişse ve imgesel bir derinliği varsa kaliteli şiirdir. İsmet Özel, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreya, Cahit Zarifoğlu şiirini inkâr edemeyiz.

Edebiyat dergilerinde şiir “başrol oyuncusu” olarak önyazıdan hemen sonra “cam kenarı”nda yer almasına rağmen neden şiir kitapları basılmıyor, basılsa da satmıyor. Şiir dergilerin ya da okurun “dolgu malzemesi”mi oldu?

Altın (para)’dan başka mukaddesat tanımayan modern insan için şiir ne anlam ifade edecek?

Şiir kitaplarının da hikâye, deneme ve roman kitapları gibi çok okunması için özellikle Milli Eğitim Bakanlığının öncülüğünde edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerine şiir ezberletmeleri ve şiir kitapları önermeleri şiiri ve şiir kitaplarına açılan kapıyı aralar mı?

Şiir, her şeyden önce gönül işidir. Okullarda zorla şiir ezberletme bu yolu açmaz. Şiiri sevdirmek ve gerekliliğini kavratmak öğrenciyi şiire yönlendirir. Onun dışındaki tüm çabalar beyhudedir.

Osmanlı Padişahlarının kahir ekseriyeti şiir ya da bir güzel sanatla ilgilendiğinden bir ince ruha sahiptiler. Bundan dolayı içinde yaşamış olduğumuz yüzyıldan önce yaşamış şairler şiirleriyle hâlâ yaşamaya devam ediyorlar. Bu hususta gerek devleti yönetenler gerekse şehir eminlerine reçete olacak düşünceleriniz nelerdir?

Haklısınız; çünkü o dönemde Devlet adamları Kültür ve Şiire değer veriyorlardı. Danıştıkları insanlar âlim veya şairlerdi. Günümüzde maalesef devlet adamlarımız irfani yönü olmayan sadece kendilerini öven danışmanların yönlendirmeleriyle politikalarını belirliyor. Bu da toplumun şiir ve edebiyattan uzaklaşmasına neden oluyor.

GAZEL-İ MERHAMET

Halit Yıldırım

Medet ey çoğu azlı merhamet et merhamet
Medet ey huyu şazlı merhamet et merhamet

Hasret bir bıçak gibi saplanmış yüreğime
Medet ey leyli gözlü, merhamet et merhamet

Keder bir yangın olmuş, sarmış tüm bedenimi
Medet ey aşkı közlü merhamet et merhamet

Sensiz dünyam karanlık, miskin bir derbederim
Medet ey güneş yüzlü merhamet et merhamet

Sen ki bir gonca femsin, ben figan eden bülbül
Medet ey şefkat özlü merhamet et merhamet

Çaresizim, dertliyim derdime derman sende
Medet ey şifa sözlü, merhamet et merhamet

Sen ki hâce-i aşksın, ben diz çökmüş talebe
Medet ey sevda cüzlü merhamet et merhamet

Yeter ki gel de bana yoluna can vereyim
Medet ey sevda izli merhamet et merhamet

Gönlüne giren erer nimetine bilirim
Medet ey esrar gizli merhamet et merhamet

Kır artık inadını, söndür yakan öfkeni
Medet ey bin yar nazlı merhamet et merhamet

Sevdana mazhar olan erişirmiş kemale
Medet ey sükût sazlı merhamet et merhamet

Reva mıdır bu hasret, reva mıdır bu özlem
Medet ey emi tuzlu merhamet et merhamet

Yetişir bak halime, aldım artık dersimi
Medet ey hükmü hızlı merhamet et merhamet

HATIRA DEFTERİ

Metin Mert

Sınıfa, sıraya alışamadan
Seneler çarçabuk geçer Hümeysra
Eylülü görmeden gelir haziran
Mevsimler aradan uçar Hümeysra

Zaman hilecidir aldanma sakın
Yakını uzaktır, uzağı yakın
Farkına varınca tutulur nutkun
Gözlerin melali seçer Hümeysra

Lise bir anıdır başlı başına
Şimdi anlamazsın girer düşünce
Anılar sarmadan seni peşine
Yoklamadan kaydın düşer Hümeysra

Ne kırık not kalır ne de pekiyi
Lüzumlu, lüzumsuz onca bilgiyi
Çantayı kalemi, lastik silgiyi
Cüceler alıp da kaçır Hümeysra

Şimdi içindesin bir rüyanın sen
Sonradan rüyalar geçer içinden
Bir garip olursun hayal göçünden
İçerin yaralar açar Hümeysra

Feleğin bir günü birine uymaz
Senden aldığını yerine koymaz
İnce ince işler kimseler duymaz
Hayat hep böyledir geçer Hümeysra

İstemezdim böyle bir dersim olsun
Deftere yazılı hatıra kalsın
Okuyup okuyup geçmişe dalsın
Gözlerin jaleler saçar Hümeysra

HİSLER GEÇİDİ

Mehmet Turgut Berbercan

Denizlerden akmak ister gibi, yakamozlar çakmak ister gibi,
Ne sözler dökülür dizelerden, yıldızlara çıkmak ister gibi.

Göklerden bir yıldız kayar gibi, derinden bir hazza doyar gibi,
Ne düşler sökülür dizelerden, ezelden ebedi duyar gibi.

Ayılmaz şaraptan doyar gibi, bitmez bir kadehten koyar gibi,
Mâziler yazılır dizelerden, sevdâyı dudaktan yayar gibi.

Gözlerine yaşlar dolar gibi, saksıdaki çiçek solar gibi,
Tüm sisler dağılır dizelerden, bir mâtem dumanı kaplar gibi.

Dalgalar sahili yalar gibi, dilimden bir şiir çalar gibi,
Ve ıslanan sözler dizelerden, yaprak yaprak düşer ağlar gibi.

Karanlık toprağı boğar gibi, sadece göklere sığar gibi,
Yine eylül gelir dizelerden, pencerede mehtap doğar gibi,

Ateşe berduş üşüşür gibi, gölgeler çıkar öpüşür gibi,
Gözlerin tutuşur dizelerden, duvarların soğur üşür gibi.

Güneşi sanki söndürür gibi, yıldızlı bir yolu yürür gibi,
Sözlerin tutuşur dizelerden, ölü şairleri görür gibi.

KARACAOĞLAN KARAİSALİ'YA GELDİ Mİ?

Oğuz Adem Selçuk

Şiirleri, en çok okunan, en çok bestelenen ve hakkında pek çok araştırma yapılan, kitaplar yayınlanan; adına seminerler, sempozyumlar ve şenlikler düzenlenen Karacaoğlan, Türk halkı tarafından gerçekten çok sevilmektedir. Zaten onun hakkında ve onun adına yapılan bu çalışmalar ve bu etkinlikler, bu görüşümüzün açık bir göstergesidir.

Eski yazı sisteminden Yeni Türk Harflerine geçilmesiyle birlikte bütün Anadolu, Karacaoğlan'ı daha çok okumaya başladı ve böylece daha çok insan, Karacaoğlan'ı yakından tanıma imkânına ulaştı.

Karacaoğlan'ın bugün olduğu gibi, yarınlarda da çok okunacağını ve gelecek nesillerimizin gönlünde taht kurmaya devam edeceğini söylemek için kâhin olmak gerekmez. Çünkü O, sade ve yalın diliyle, gösterişten ve yapmacıktan uzak söyleyiş tekniğiyle; kapısı her zaman sevgiye, tabiata, güzele ve güzelliklere açık, hayata bağlı Türk insanının sadık ve doğal bir sözcüsü olmuştur.

Karacaoğlan'daki güzel sevgisi, insan sevgisi, tabiat sevgisi iliklerimize işlemiş, bizi sarıp sarmalamıştır.

Yayla pınarının suyu kadar berrak bir Türkçe söyleyiş, bal şerbeti gibi renk ve rayiha kokan şiirler...

Telli turnalar, yeşilbaşlı güvel ördekler, kınalı keklikler, ibibikler, şahinler, bülbüller, Çukurova'nın öz kuşu turaçlar... Hepsini sevdik, hepsinin seslerini, kanat vuruşlarını, koşup seğırtmelerini onun şiirlerinde duyduk, kokladık, hissettik.

Baş dumanlı karlı dağları, sümbül açan, menekşe kokan yamaçları, iki dağın arasından geçit veren belleri, yayla yollarını onun şiirleriyle daha bir başka sevdik. Onun şiirleriyle Elif'i, Esmâ'yı, Fadime'yi, Döne'yi, Hürü'yü, Cennet'i, Zeynep'i sevdik... Karacaoğlan, bizlere sevgiyi, sevmeyi öğretti.

Onun içindir ki, Türk halkı tarafından çok sevilmekte, çok okunmakta...

Tıpkı Yunus Emre gibi, yüzyıllar boyu insanımızın gönlünde yer tutmuştur. Bu yüzden Anadolu'nun her karış toprağında Karacaoğlan'ın mezarının bulunduğu varsayılır ve iddia edilir. Ancak, Türk Halk şiirinin büyük ustası Karacaoğlan'ın bilinmezliklerle dolu hayatını aydınlatacak kesin bilgi ve belgeler, henüz yok gibidir.

Bu yüzden Edebiyat tarihçileri ve araştırmacılar; dolaylı belgelerden ve onun şiirlerinden bir takım ipuçları bulmaya çalışmışlar; böylece onun yaşadığı zaman, doğup büyüdüğü ve gezip dolaştığı yerler ve yöreler hakkında kanaatler sergilemişlerdir. Buna rağmen Karacaoğlan'ın Onaltıncı veya Onyedinci yüzyılda yaşadığı hususunda bütün görüşler birleşmektedir. Ama kesin bir doğum ve ölüm tarihi verilememektedir.

Aynı şekilde Karacaoğlan'ın Gâvur Dağları ve Kozan Dağları eteklerinde, Yukarı Çukurova'da kışlayan Yörük Aşiretlerinden birine mensup olduğu, çocukluk ve ilk gençlik yıllarının oralarda geçtiği konusunda bütün rivayetler birleşmektedir.

Sebepler, farklı gösterilse de, rivayetlerin birleştiği bir başka nokta ise, Karacaoğlan'ın herhangi bir sebeple "terki sıla" edip, Batıya yöneldiğidir.

Büyük söz ustası Karacaoğlan'ın tutkulu sevdası ile gezginci tabiatı birleşince, bütün Anadolu, adım adım dolaşmış, sadece Anadolu değil, bugün milli sınırlarımız dışında kalan birçok Osmanlı Sancağı ve Vilayeti de baştanbaşa harmanlanmıştır. Çünkü Şam, Hama, Humus, Rakka, Musul, Budin gibi birçok yerleşim yerlerinin isimlerini Karacaoğlan'ın şiirlerinde görmek mümkündür. Gezip gördüğü yerlerde halkın konuştuğu değişik sözcükleri şiirlerinde kullanmış, böylelikle dilimizdeki gelişim ve zenginliğin yaratılmasına katkıda bulunmuştur.

Ancak Karacaoğlan, gezginci ömrünün önemli bir bölümünü ve belki de son günlerini Bulgar Dağı çevresinde geçirmiştir. Zira onun şiirlerinde en çok geçen dağ ismi, Bulgar Dağıdır.

"Seher Yıldızı" ismiyle tanınan, radyolarımızda ve televizyonlarımızda sıkça yayınlanan ve:

*"Nazlı yardan bana bir haber geldi
Eğer doğru ise, büktü belimi.
Dediler, yârini yâd eller almış,
Kadir Mevla'm nasip etsin ölümü.*

*Bülbüle söyleyin gülüne konsun,
Beni yardan eden Allah'tan bulsun,*

*Sabreyle sevdiğim ilkbahar gelsin
Terk edeyim vatanımı, elimi..."*

Şeklinde devam eden Karacaoğlan'ın bu güzel şiirinden yaratılan bu güzel türküsünü dinlerken hatırıma şöyle bir soru geldi: Acaba Karacaoğlan, "vatanını, elini" terk ettikten sonra nerelere gitti? Öyle ya, Çukurova'da yaşamış, yaz gelince Binboğaları, Bulgar Dağları'nın yüceliklerini gezip dolaşan, kışları ise, Çukurova'da çadırlarını kuran aşiretleri tek tek ziyaret eden, Yörük kızlarına türküler söyleyen Karacaoğlan'ın yolu, mutlaka Karaisalı'dan da geçmiştir. Belki Kızıldağ Yaylası'nı aşarak Kamışlı'ya, oradan da Karamana, Konya'ya ulaşmıştır. Çünkü onun, Gâvur Dağlarından tutun, Torosların en batısına kadar ayağının basmadığı oba, diz çöküp oturmadığı Yörük çadırı kalmamıştır. Gezip gördüğü Türkmen obalarında, Yörük çadırlarında aradığı güzelin bir parçasını bulmuş, bunu da "aşkara" söylemiştir. İşte bu bilgilerle ve bu duygularla "Karacaoğlan Karaisalı'ya Geldi mi?" sorusunun peşine takılıp Karacaoğlan'ın şiirlerini ve Karacaoğlan hakkında yazılanları bir başka göz ile okumaya başladım. Ve gördüm ki, Karacaoğlan, gerçekten Karaisalı'ya gelmiştir... Buna dair iki belge, dolaysız ve düz olarak Karacaoğlan'ın şiirlerinde bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Karacaoğlan'ın bir dörtlüğünde şu şekilde geçmektedir.

*"Kozan Dağından neslimiz
Arı Türkmen'dir aslımız,
Farsak'tır durak yerimiz
Gurbette yar eğler bizi."*

Karacaoğlan, görüldüğü gibi, şiirinin bu dörtlüğünde "Kozan Dağından geldiğini, aslının Türkmen olduğunu" belirtmektedir. Bu arada durak yerinin de "Farsak" olduğunu ifade etmektedir.

Şiirdeki "durak yeri" ibaresi çok önemlidir. "durak yeri" sözü, devamlı kalınan bir yer için mi yoksa sözlük anlamında olduğu gibi "durmak zorunda olunan konaklama yeri" için mi söylenmiştir? Burada ifade edilen "belli bir süre kalınan" konaklama yeridir. Çünkü kişi, doğduğu yer için "durak yeri" demez, onun yerine "doğum yeri" der. Şiirde geçen Farsak veya Varsak'tan kasıt, elbette salt olarak Düziçi İlçesinin Farsak Köyü ya da Antalya'nın Varsak beldesi değildir. Bana göre, burada sözü edilen Farsak, bir yerleşim yerinden ziyade içinde bulunulan Türkmen topluluğudur. Ve bir "yar" yüzünden belli bir zaman süresince kalınan gurbet ve durak yeridir.

Çok geniş bir coğrafyaya dağılıp yerleşen Farsaklar, Bozulus'tan Mamulu Aşiretinin önemli ve kalabalık bir koludur. Yani Farsaklar; Bahçe'de, Düziçi'nde, Kozan'da, Karsanti'da, Karaisalı'da, Tarsus'ta ve Göksu Vadisinde kışlayıp, yaz gelince de Düldül Dağına, Gâvur Dağlarına, Binboğalara, Kozan Dağına, Kızıldağa ve Bulgar Dağlarına yaylaya çıkmışlardır. Daha sonraları Osmanlı'nın iskân politikaları çerçevesinde bütün Yörük-Türkmen Aşiretleri gibi Farsak Aşireti mensupları da Yukarı Çukurova'daki kışlaklarına yerleşmeye mecbur tutulmuşlardır.

Karaisalı yöresi de; tıpkı Kozan gibi, Bahçe ve Düziçi gibi Yukarı Çukurova coğrafyasındadır. Konuya buradan bakacak olursak, Karaisalı İlçesinin Torunsolaklı Köyü Muhtarlığına bağlı Farsak yerleşim yerinin boşuna Farsak adını taşımadığı tarihi gerçeği ortaya çıkacaktır. Zira Osmanlı'nın iskân politikasının neticesi olarak Farsak Aşiretinin bir bölümü Yukarı Çukurova coğrafyasında olan bu bölgeye yerleşip, yer ve yurt utmuşlardır. Karacaoğlan, "Farsak'tır durak yerimiz" dediğine göre ve Farsak Aşiretine mensup olduğu söylendiğine göre, Karaisalı'nın Farsak köyüne de gelmiş, elini, obasını ziyaret etmiş ve bir zaman orada eğleşip yaşamıştır. Farsak Köyü gibi, Yörüklükten yerleşik hayata geçilen Karaisalı'nın diğer Köylerinde de, halen eski Yörük yaşantısı, bir kısım değişikliklerle birlikte canlı bir şekilde devam etmektedir. Yörük topluluklarında sosyal yapı, özellikle Karacaoğlan'ın yaşadığı dönemlerde çok daha toleranslı bir özellik göstermekteydi. Mesela, giyim-kuşam, dini tesettüre göre değil, yaşantının icabına uygun olarak dizayn edilmişti. Bu yüzden peçe ve çarşaf, Yörük kadınlarının hayatına hiç girmemiştir. Aynı şekilde Yörük erkekleri de, fes, sarık ve cüppe ile tanışmamışlardır. Onların yaşantılarında, kadın ve erkeklerin ayrı mekânlar oluşturduğu "haremlik-selamlık" da yoktur. Esasen böyle bir ayırıma, yaşayış tarzları ve çadır-çardaklardan oluşan meskenlerinin fiziki yapısı da izin vermez. Yörüklerde kadın-erkek ilişkisi, medrese ve şehir kültürünün dışında, kendi doğal yaşama biçimlerinin içerisinde oluşmuştur.

Bugün Karaisalı Köylerinde yaşayan kadınlarımız, başörtüsü olarak Karacaoğlan'ın şiirlerinde sözü edilen "Yazma, yağlık, yemeni ve bürümcek" örtünmekte, giysi olarak ise, entari ve şalvar giymekte; peçe ve çarşafın yaşantılarında yeri bulunmamaktadır. Çünkü bu iki unsur, Yörüklerin yaşam kültürlerine uymayan, yabancı kökenli giyim tarzlarıdır.

Esasen peçe ve çarşaf, “kadınları şeytan olarak gören, onların kötülüklerinden korunmak için de onları, kara çarşafın ve kara peçenin içerisine gizleyen” eski İran kültüründen yani Zerdüş Dininden günümüze kadar gelen bir giyim-kuşam şeklidir. Yani, Türk ve İslam kültürüyle hiçbir bağlantısı ve ilişkisi bulunmayan bir örtünme biçimidir ve İslam’ın esaslarındanmış gibi sunulmaya ve kabul ettirilmeye çalışılan bir giyim tarzıdır peçe ve çarşaf.

Sorbon Üniversitesi İslam Tarihi Profesörlerinden Claud Chen, “Türklerin giysilerinin Avrupalılardan değişik olduğunu ve Türkmen kadınlarının da Araplar ve İranlılar gibi giyinmediklerini” eserlerinde belirtmiştir.

Sözü buraya yani Yörüklerin giyim-kuşam ve yaşantılarına getirmişken Halk Şairlerinin bir bakıma içinden yetiştirdiği kültürün ve üzerinde yaşadığı coğrafyanın bir ürünü ve bir aynası olduğunu da ifade etmeliyiz. Yörük-Türkmen şairi Karacaoğlu’nun belirgin özelliklerinden birisi ve belki de başlıcası, ilden İle, köyden köye sürdürdüğü gezginci yaşantısının getirdiği birikimle genişleyen dil dağarcığı ve peyzaya dayalı etnoğrafik obje zenginliğidir.

*“Karacaoğlu der ki, bre erenler,
Ben gidiyorum, mamur olsun örenler,
Gavim, kardaş, konuştuğum yarenler
Söğündürme çıracığım yok benim.”*

Yukarıda Karacaoğlu’nun gezip gördüğü yerlerde halkın konuştuğu değişik sözcükleri şiirlerinde kullandığını, böylelikle dilimizdeki gelişim ve zenginliğin yaratılmasına katkıda bulunduğunu ifade etmiştim. İşte “söğündürme çıra” da, bu değişik sözcüklerden biridir.

Peki, “Söğündürme çıra” nedir? Bu deyme açıklık getirelim:

Yörük göçünde eşyalar ayrı, hayvanlar ayrı götürülür. Eşya ve yükler, önceden yola çıkarılır ve bu eşya ve yüke “ağırık” denilir. Yol güzergâhındaki belli konaklama yerlerinde “ağırık” yıkılarak, çadırlar geçici olarak kurulur. Çadırın kurulduğu yerde veya göç yolu üzerinde her zaman yakacak odun bulunmadığı için evin kadını; biraz tedbirli olmak, biraz da geleneksel tutumluluk yapısından kaynaklanan alışkanlıkla, ocakta iş bittikten sonra yanan odunların ya da çıralların ucunu toprağa veya küle gömerek söndürür.

Su ve ateş kültürünün kadim Türk yaşantısındaki yeri doğrultusunda; yanmakta olan ocağın su ile söndürülmesi uğursuzluk getireceği inancı yaygın olduğu için söndürme böyle yapılır. İşte bu yolla söndürülmüş odunlara ve ateş tutuşturucu çıralara “söğündürme” denilir. Bu söğündürme çırallar, ileride tekrar kullanılmak üzere ağırık ile birlikte taşınır. Yani “söğündürme” tıpkı, diğer etnoğrafik eşyalar gibi çadır hayatının doğal bir parçasıdır. Bugün Karaisalı’nın Yörüklükten yerleşik hayata geçen birçok köyündeki orta yaşın üzerindeki insanlar, söğündürme çıra kullanmasalar bile, söğündürmenin ne anlama geldiğini bilirler. Söğündürme” gibi, Karacaoğlu’nun şiirlerinde geçen ve Karaisalı köylerinde mahalli olarak kullanılan birçok kelime bulunmaktadır. Mesela, bu kelimelerden bazıları şunlardır: Göğünmek, gölük, göynek, alık, annaç, bider, belen, essah, geçek, keleş, hırka, helik, koğulaşmak, konalga, seğırtmek, zibil, edik, sünmek, teberik, topak, yemeni, yumuş gibi...

Örneklediğimiz bu sözcükler, Karacaoğlu’nun şiirlerinde geçtiğine ve bugünkü Yörük-Türkmen kökenli köylülerimiz tarafından bu sözcükler kullanıldığına göre, Karacaoğlu; Karaisalı yöresine de geldi ve bugünkü köylülerimizin atalarından bu sözleri duyup işitti ve kendisi de bir şekilde bu sözcükleri şiirlerinde kullandı. “Karacaoğlu Karaisalı’ya Geldi mi?” sorusuna “Evet” diyebilmemize imkân sağlayacak bir başka belge, yine Karacaoğlu’nun bir başka şiirinde apaçık bir biçimde yer almaktadır.

Şiirin tamamını birlikte okuyalım.

*“Sarı çedik giymiş koncu kıсарak,
Gidiyor da birim birim basarak,
Anası mayadır, kızı beserek,
Emirler’den bir kız indi pınara.*

*Sarı çedik giymiş koncu dizinde,
Arzumanım kaldı ela gözünde,
Böyle güzel mi olur köylü kızında?
Emirler’den bir kız indi pınara.*

*Melez gömlek giymiş, vücudu nazik
Kollarını sıkmış altın bilezik,
Aşnası kötüdür, ceylana yazık
Emirler'den bir kız indi pınara.*

*Karacaoğlan der ki, nölup nölmalı
Keten gömlek giymiş kolu sırmalı
Anasın öldürüp kızın almali
Emirler'den bir kız indi pınara,”*

Karacaoğlan'ın bu şiirini, gözlerinizi kapatıp, “filmi başa alarak”, yani geçmişi yeniden yaşayarak, his ve hayal dünyanızı geniş tutarak... Ayrıca, Karacaoğlan coğrafyasını düşünerek okuyacak olursanız... Karacaoğlan'ı, sazı omzunda Yörük Aşiretlerinin arkasından Kızıldağ yolunda yürürken görürsünüz.

Çünkü şiirde, Karacaoğlan'ı bu şekilde hayal etmenizi sağlayacak bir dekor bütünlüğü ve buna destek olan etnoğrafik obje zenginliği bulunmaktadır. Kızıldağ Yaylası, tarihi gerçeklere göre, çok eski bir yaylaaktır. Onbirinci ve Onikinci yüzyıldan bu yana Ramazanoğulları Beyliğinin yaylası olmuştur. Emirler Köyü de, eski Kızıldağ kervan yolunun üzerindedir. Karacaoğlan, “Böyle güzel mi olur köylü kızında?” derken, Emirler'in bir köy olduğunu ele vermektedir. Ayrıca, yaptığı yolculuğun yaylaya doğru olduğunu da “Melez gömlek, keten gömlek” kelimeleriyle ortaya koymaktadır. Zira “melez ve keten gömlek” ancak yaz aylarında giyilen ince giysilerdir.

Karacaoğlan, omuzunda sazı ile Adana, Maraş ve İçel illeri başta olmak üzere, Anadolu'nun birçok şehirlerini, kasaba ve köylerini, kışlak ve yaylalarını, konalga konalga gezmiş, gezdiği yerlerin adlarını şiirlerinde belirtmiştir. Altını önemle çizmemiz gereken bir husus: Türk Halk Edebiyatı'nda halk ozanlarının yetiştikleri ve gezip gördükleri yerleri şiirlerinde belirtmeleri bir gelenektir. Onlar, şiirlerinde geçen yerleri; ya özlemle yad ederler ya da bir ressam ustalığı ile kelimelerle bizlere tasvir ederler.

İşte Emirler Köyü de, Karacaoğlan'ın uğrak verdiği yerlerden biridir. Bugün yeni ulaşım yollarının açılması ile eski önemini yitirmiş olan ve eski Kızıldağ kervan yolu üzerinde bulunan Emirler Köyü, nüfus ve hane bakımından küçülmüş olup, Maraşlı Köyü Muhtarlığı'nın bir obası durumuna düşmüştür.

Oysa Emirler Köyünden 1942 doğumlu Hasan Hüseyin oğlu Mustafa Çavuş, “Emirler'in çok eski ve kalabalık bir köy olduğunu, çevre köylerin halkının Cuma günleri “Cuma Namazı” kılmak için köye geldiklerini, köyde demirci, kalaycı gibi ustaların bulunduğunu, babasından duyduğunu” ifade etmiştir. Ayrıca köyün çevresinde birçok ören yerinin bulunduğunu, köyün önündeki dere içerisinde bulunan çeşmenin suyunun yaz-kış aktığını ve köylülerin içme suyunu bu çeşmeden temin ettiklerini anlatmıştır.

Demek ki, Karacaoğlan, “Emirler'den bir kız indi pınara” derken, Kızıldağ Yayla yolu üzerindeki Emirler Köyünden ve bugün çeşme olan köyün önündeki pınardan bahsetmektedir. Karacaoğlan, Adana ve çevresinde Bulgar Dağı, Aladağlar ve Toroslardaki en ufak yaylaları bile gezip görmüştür. Bu arada Kızıldağ Yaylası da Onun gezip gördüğü yerlerden biridir. Bu yolculuklarını bazen tek başına, bazen de aşiretlerin göçü ile birlikte sürdürmüştür.

Çünkü Onyedinci yüzyılda toprağa bağlı olmayan Yörük -Türkmen oymakları, kışı Çukurova'da, yazları ise, Toroslardaki yaylalarda geçirir, hayvancılıkla geçinirlerdi. Karacaoğlan da, ilkbaharın gelmesiyle birlikte, çadırları söküp göç yoluna düşen Yörük katarlarını yol boyunca izler, onlarla yolculuk ederdi.

Kısaca, Karacaoğlan'ın şiirlerinde sözünü ettiği Yörük-Türkmen yaşantısı ile bugünkü Karaisalı Köylülerinin yabancı kültürlerin etkisiyle bozulmamış otantik yaşantısı birbirleriyle uyuşmakta, örtüşmekte ve birbirini tamamlamaktadır.

Bugünkü Yörük-Türkmen köylülerimizin yaşantısı ile Karacaoğlan'ın yaşadığı dönemdeki toplumsal yapı arasında da çok büyük benzerlikler ve ortak yönler bulunduğu göre... Karacaoğlan, omuzunda sazı ve başında kavak yelleri ile Karaisalı'ya şu veya bu sebeple uğrak vermiş, toprağımızda çarığının tozu, çeşmelerimizde dudağının izi ve ulu çınarlarımızın gölgesinde yorgunluğu ya da kara sevdasının yanık türküsü kalmıştır.

Büyük söz ustası, kara sevdalıların piri ve sevgili hemşehrim Karacaoğlan!... Seninle Yörük-Türkmen olmanın tadına vardık, seninle Anadolu'nun ve özellikle Çukurova'nın güzelliklerini sevdik, güzellerimizi sevdik.

Türklük yaşadıkça türkülerini söyleyecek, Türkçe yaşadıkça şiirleri okunacak Karacaoğlan!... Seni rahmet ve saygıyla anıyorum.

KARACAOĞLAN SÖZLÜĞÜ:

Alık: Elbise, daha ziyade yöremizde yıpranmış, yırtılmış, ceket ve palto gibi giysilere verilen ad.

Annaç : Karşı, yamaç

Aralık: Ev ile bahçe kapısı veya iki oda arasındaki boşluk, koridor

Bağır: Göğüs

Belen: Tepelerin üst kısımlarındaki küçük düzlükler, dağ geçidi.

Bider: Tohum (daha çok tahıl cinsi için söylenir)

Essah: Doğru olan, aslı olan

Geçek: Geçit, ırmakların yürünerek veya hayvanla geçmeye uygun, fazla derin olmayan yerleri.

Kirmen: Yün ve pamukları iplik haline getirmek için kullanılan bir el aygıtı.

Konalga: Konulan yer. Göç sırasında Yörüklerin belli bir süre konakladıkları yer. Bu yerler, önceden belirlenmiş menzillerde bulunur ve sürekli olarak buralarda konaklanılır.

Konmak: Belli bir süre bir yerde konaklamak.

Seğirtmek: Koşmak, koşuşturmak.

Sünmek: Uzamak, uzanmak.

Teberik: Armağan, hediye.

Topak: Keskin köşesi olmayan, küre şeklinde olan.

Yemeni: Bir tür kadın başörtüsü, tülbent. Ayağa giyilen bir tür engin ökçeli sahtiyandan yapılmış ayak-kabı.

Yumuş: Emir, görev, iş.

Zibil: Gübre (hayvan gübresi), çöp.

Göğünmek: Alev değmeden sıcaklığın etkisiyle yarı yanık hale gelmek.

Kadasını almak: Sana gelecek belanın bana gelmesi, derdini almak.

Keleş: Güzel.

Çedik(edik): Meşinden yapılmış bir tür kadın ayakkabısı. Koncu kısa ve yarım çizme şekli olanları genellikle sarı ya da kırmızı renklidir.

Konç: Çizme, edik ve çorapların ayak bileğinden yukarıda kalan kısmı.

Maya: Dişi deve. (Şiirde dişi deveye benzer anlamında)

Beserek: Tombulca, iyi beslenmiş ve yaşına yetmemiş deve yavrusu.

Melez (meles): İpek ve keten karışımı kumaş. (Karaısalı yöresinde eskiden iç çamaşırı dikilen ve bugünkü Şile Bezine benzer şekilde dokunmuş pamuklu dokuma.)

Aşna: Sevgili, gizil dost, bildik, tanıdık.

Kısarak: Kısaya yakın boylu, birazcık kısa, kısaltarak.

Birim Birim: tek tek (kibarca, özenli bir şekilde yürüme)

Sırma: İşleme,altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel.

Gölük: Dişi at.

Helik (Helek) : Küçük taş parçaları. Duvar örülürken büyük taşların arasındaki boşlukları doldurmaya yarayan taş parçacıkları.

Hırka: Bir tür kısa palto. Türkmen kadınlarının giydiği hırkanın astarı ile yüzü arasına ince pamuk döşenerek yorgan yüzlemesinde olduğu gibi astar, yüz ve aradaki pamuk birbirine bağlanır. Böylece ince kumaştan hem hafif ve hem de sıcak tutacak kalınlıkta bir kışlık elde edilir. Kumaşı saten cinsi düz renklidir.

Kıran: Salgın hastalık, toplu ölümler.

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

1. Cahit ÖZTELLİ Karacaoğlan, Bütün Şiirleri, İstanbul 1970
2. Mustafa Necati KARAER Karacaoğlan, Ankara 1988
3. Sıtkı SOYLU Karacaoğlan Sözlüğü, Mersin 1997
4. Bildiriler, 1.Uluslar arası Karacaoğlan Sempozyumu, Adana 1990
5. Ali Rıza YALGIN Cenupta Türkmen Oymakları, Ankara 2000

BİTMEYEN BAŞLANGIÇTIR TARİH

İbrahim Eryiğit

Sonu gelmez başlangıç: tarih hırsın kavgası
Her tekrarda kan dolar Dicle Fırat havzası

Ne varsa başa gelen kendinden bilse insan
Hayat anlam kazanır hayret makamındaysan

Yok olur kadim tarih Suriye'de Irak'ta
İngiliz anahtarı sergilenir tezgâhta

Bağdat acının adı gözyaşı kana karışır
Sabrın kanatlarında kaderiyle barışır

Erbil esinti yayar dağlanır gönül bağı
Silinir Habil izi kaos baştan aşağı

Musul usulca sokul bağrına Türkiye'nin
Köklerinde gizli bağ yaşanmış tarihinin

Kerkük ürkek bir çocuk vebal sarar herkesi
Sırta kadem basar aşk çölde kaybolur sesi

Şam gamze olup konar yanağına ülkemin
Akşam hüznle gelir tüm geçitler hemzemin

Halep sokaklarında kutlu serzeniş saklı
Hâlleri pür melâldir tüm yürekler yaralı

Yanar aşkın kalesi Ortadoğu kül olur
Acı üst üste gelir sabrın dağı kaybolur

SERSERİ

Mehmet Kurtoğlu

Simsiyah saçını elimle tara
Kutsaldır her teli salma rüzgâra
Bırakıp da beni gitme ağyara
Siyah gözlerinin esiriyim ben.

Kaçırma vurgunum, o ahu gözün
Yanıktır bu bağrım; savrulur közüm
Karılmış toprağa seninle özüm
Güzel bir bütünün, kesiriyim ben.

Ay yüzlü güzelin oldum meftunu
Anladım ne imiş Leyla mefhumu
Bir vecd hali aşk, olmaz yorumu
Yolunu şaşırmış serseriyim ben.

REYHANÎ VAR

Lütfü Kılıç

Ahıska'dan Erzurum'a, Erzurum'dan Alvar'a
Nasip kalkar, umut gider; izinde Reyhanî var.
Alvar imamı cezbede, yönelir ûlû Yâr'a
Dergâhında, derununda, dizinde Reyhanî var.

Türbe-i Güreşken Baba kenarında uyuklar
Pir badesini içemez, "Mavi boncuk" sayıklar
Ledün ilmine bürünür; Lam'ı, Cim'i ayıklar
Sevda dolabı açılır, gözünde Reyhanî var.

"Dertli" mahlasını alır, dertlenir, derdi deşer
Komşu kızı Hatun ile kara sevdaya düşer
Hicranî'nin teklifiyle Reyhanî olur Yaşar
Âşıklığın bütününde, cüzünde Reyhanî var.

Halkı anlar, Hakk'ı dinler, hakikate oy verir
Dört iklime namı yansır, Mışığında boy verir
Mekân tutar, kahve açar, yârenlere çay verir
Erzurum'un lezzetinde, hazzında Reyhanî var.

Gönüllere mihman olur, şöenlere çağrılır
Havasıyla mayalanır, toprağıyla yoğrulur
Hazan vurur yere düşer, kardelenle doğrulur
Ülkemizin baharında, yazında Reyhanî var.

Yâr bağı bulbulüdür, yâd elerde dolanmaz
Meydan alır, yarış yapar, üstte kalır, elenmez
Diri söyler, duru söyler, coşar, çağlar bulanmaz
Türkiye'min parıldayan yüzünde Reyhanî var.

Türkülere konu eder Erzurumlu gelini
Gurbetçilerin cefası, gamı бүker belini
Başının üstünde tutar obasını, elini
Yöresinde, yamacında, düzünde Reyhanî var.

Turnaları dolandırır, yollar ûlû mekâna
Hayran olur hayatına hayırları ekene
Heveslenir Hakk yolunda çileleri çekene
Evliyanın efkârında, tezinde Reyhanî var.

Palandöken duman duman asumana kol atar
Aziziye destan olur, Türk'ün nabzını tutar
Baştanbaşa Erzurum'da vatan sevgisi tüter
Ocağında, alevinde, közünde Reyhanî var.

Geleceğe hayal kurar, geçmişci candan anar
Yoksulları dert edinir, yetime bağı yanar
Çanakkale'de kavrulur, Sarıkamış'ta donar
Memleketin ataşında, buzunda Reyhanî var.

Yanlarında değeri bir gedanın da, hanın da
Vecde gelir, irticalen çıkırırlar anında
Bir kavgaya tutuşurlar muhabbet meydanında
Âşıkların sohbetinde, sözünde Reyhanî var.

Ateş düşer yüreğine, yanık çalar sazını
"Gidirem" der, gök kubbeye yükseltir avazını
Lütfü sen de keseden git, uzun etme sözünü
Asrımızda âşıklığın özünde Reyhanî var.

BİZİM TÜRKÜMÜZ

Zekeriya Yılmaz

Ötüken'den gelenleriz
Demir dağı delenleriz
Hür yaşarız bu dünyada
Dağda ovada yaylada
Söylenir bizim türkümüz.

Dost bağının gülleriyiz
Bir çınarın dallarıyız
Tutulmuşuz aynı aşka
Adlansak da başka başka
Yoktur kardeşten farkımız.

Dinimiz bir kıblemiz bir
Her dem dilimizde tek bir
Hakikate erenleriz
Hak için can verenleriz
Gayrıdan yoktur korkumuz.

Gâhi atlı gâhi yaya
Gideriz kızılelmaya
Dilimiz sevgi dilidir
Yolumuz Allah yoludur
Mevlâ'ya döner çarkımız.

Can diyene can oluruz
Mazluma kalkan oluruz
Zalime volkan oluruz
Meydanda aslan oluruz
Orduya bedel kırkımız.

GÖNÜL

Yaşar Özden

Vicdanım aklıma bekçi olurken
Gizli gidiyorsun ne yana gönül.
Her şeyi her yerde gören biri var
Yaptıkların çıkar ayana gönül.

Güzel ahlâk güzel işe ayarsa
Güzel çirkinleşir ayar kayarsa
Sînende ne kadar gam çile varsa
Taşınması zorsa ver bana gönül.

Unutun sayıyı tek Bir'e bakın
Hep aynı noktaya topla idrâkin
Beni benim ile yalnız bırakın
Dünya nimetleri hep sana gönül.

Düşününce aklım ediyor hayret
Sakın bir yanılsa hiç yapma niyet
Mal toplamak için edersen gayret
Gün gelir girersin ziyana gönül.

Yaşar Özden doğru söyler ise dil
Kalp tasdik ederse riyakâr değil
Yemin ediyorum demezler katil
Her zaman nefesine kıyana gönül.

BİZ TÜRKÜLERİN MİLLETİYİZ

Yunus Kara

Türkçe sözlükte “hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileri ile bestelenmiş manzume” (TDK, 2011; 2402) şeklinde tarif edilen türkü, ruh ikizi diye nitelendirebileceğimiz kopuz (saz, bağlama) ile birlikte Türk’ün söz dünyasındaki sembolü ve hatta mührü gibidir.

Doğu Türkistan’dan Güney Azerbaycan’a, Avrupa’nın içlerinden Yakutistan’ın en uzak noktasına kadar uçsuz bucaksız bir coğrafyada Türk atlarının nal sesleriyle beraber asırlar ötesinden yankılanan en güçlü avazdır türküler.

Kuzey ve Doğu Türklerinin “yır” veya “cır” adını verdikleri türkü, Türk kelimesinden doğmuştur ve “Türlere mahsus, Türk’e ait olan ezgi (melodi)” anlamına gelmektedir. Zira Türk kelimesinin sonuna ilgi eki olan “i” getirilerek türetilmiştir türkü (Elçin, 1986: 195). Haliyle ilk hali “Türki” şeklindedir. Nitekim Prof. Dr. Şükrü Elçin de Türk Halk Edebiyatına Giriş isimli eserinin türkü bölümündeki türkü örneklerini “Türki, Alaman Dağların Türkisi, Türki Köroğlu, Türki Şahin...” şeklinde adlandırarak vermiştir.

Türküler, genellikle sade ve tabii bir dille ve hece vezniyle söylenmekte ve yazılmaktadır. Ancak aruz vezni ile söylenmiş türkülerin de olduğu bir vakıadır. Türküler söyleyiş bakımından “uzun hava” (Bozlak, Maya, Divan, Eğin, Hoyrat, Çukurova, Türkmani vb) ve “kırık hava” diye ikiye ayrılmaktadır (Elçin, 1986: 196).

Binlerce yıl süren “Kızılirma” yolculuğumuzun her adımında bir gölge gibi takip etmiştir bizi türküler. Zira Türk’ün olduğu her yerde türkü söylenir ve türkünün söylendiği her yerde Türk vardır. Büyük halk ozanımız Âşık Veysel, bu gerçeği bir adım daha öteye götürerek Türk’ün olduğu yerde “şarkı ve gazeli” hata olarak görmüş ve “türkü çağırma” Türk olmanın vazgeçilmez unsuru olarak görmüştür:

*Türkü Türkler yoldaşımız,
Hesaba gelmez yaşımız,
Nerde olsa savaşırız,
Türkü türkü çağırırız.*

*Türklerdir bizim atamız,
Halis Türkü kanı temiz,
Şarkı gazeldir hatamız,
Türkü türkü çağırırız.*

Âşık Veysel, türkünün hayatın her anında var olduğunu, Türkün sevincine, acısına, kederine, düğününe ve cenazesine türkülerin eşlik ettiğini belirterek; beşikte türkü ile başlayan Türk’ün hayatının mezarda yine türkü ile son bulduğunu söyler.

Bir dönem radyolarda yasaklanan, televizyonlarda çalınmayan ve “hatırlanmak istenmeyen bir köy hatırası olarak görülen” türküler, günümüzde olması gereken yere adım adım yaklaşmaktadır. Ancak hâlâ hak ettiği değerin verildiğini söylemek mümkün değildir.

Devletin ve kendini aydın zanneden zümrenin türküler karşısındaki bu tepkisel duyarsızlığına rağmen çok sayıda araştırmacı “Türk’ü tanımanın yolunun türkülerden geçtiğini” anlamış ve bu anlamada önemli çalışmalara imza atmışlardır. Şükrü Elçin, Besim Atalay, Bertev Naili Boratav, Fuad Köprülü, Ahmed Talat Onay, Cahit Öztelli, Nihat Sami Banarlı bunlardan sadece birkaç tanesidir. Ama asıl önemli olan bu akademik çalışmaların yanında, ortaya koydukları ürünlerle toplumun her kesimine ulaşma imkânına sahip edebiyatçıların türkülerle bakış açısıdır. Bu anlamda Ahmet Hamdi Tanpınar’ın romanı Huzur dikkate değerdir. Yazar, eserin birçok yerinde Mümtaz ve İhsan’ın ağzından türküler dinletir okuyucuya. Bu belki de Cumhuriyet sonrası Türk Aydınının dinlediği ve söylediği ilk türkülerdir:

*Gide gide iki duvar arası,
Kimi kurşun kimi bıçak yarısı.*

Tanpınar'a göre, hayatın akışı içindeki önüne geçilmez değişim girdabında değişmeyen asli yanımızdır türküler (Kurnaz, 1990: 18). Hatta mesut olmanın yolunun halkımıza ve hayatımıza yaklaşmaktan geçtiğini, bunun için de türkülere yaklaşmamız gerektiğini söyleyen yazar, "Biz türkülerin milletiyyiz" der. (Kurnaz, 1990: 19). Anadolu'nun romanını yazmak isteyenlere türkülere gitmelerini tavsiye eder.

Fethi Gemuhluoğlu, türküsüz kalmayı gurbette kalmakla bir tutar. Türkülerin tükenmesini, insanoğlunun hatırasız, sevdasız ve yalnız kalması olarak görür. Türkülerde insana ait olan her şeyin olduğunu söyler: Hafif, çılgın, şehvetli. Kırılan, küsen, kaçan; kendi dışına çıkmak isteyen, ilgi bekleyen. Ahlak, töre ve gelenek. Somut olarak yürek, soyut olarak gönül var türkülerde (Gemuhluoğlu, 1959: 23). Der.

Türküler, geçmişimizle bu günümüz, hatta yarınlarımız arasındaki en sağlam köprülerdir. Türküler, Türk Dünyasını bir arada tutan en sağlam harç; Türk Dili içindeki "ağız, şive, lehçe" farklarını ortadan kaldıran Türkçenin ötesindeki bir başka Türkçe gibidir. Dombıra ile Kazak bozkırlarına, Sarı Gelin ile Hazar kıyılarına ve Altun Hızma ile Kerkük'e Tuzhurmatu'ya dokunur yüreğimiz. Ve Ankara'nın göbeğinde bir gökdelenin bilmem kaçınıcı katında Türkü dinliyorsa bir Türk, elleri Ahalteke atlarının yelesini okşuyor demektir.

Birçok eşsiz özeliğine rağmen türkülerini ölümsüz yapan en önemli vasıfları halkın zevk imbiğinden süzülerek asırlar ötesinden gelmeleridir. Çünkü ilk söyleyeni zamanla unutulmuş bu sanat şaheserleri yerleştikleri her bellekte tekâmüle bir adım daha yaklaşmışlar ve sürecin sonunda sözün ve müziğin en güzel şekline kavuşmuşlardır.

Bu nitelikleri ile türküler şairleri bile kısıktırır. Zira mısralarındaki söyleyiş güzelliği ve anlam derinliği Türkçenin zirvesidir:

*"Aşkın iğnesi ile dikilen dikiş,
Kıyameti kadar sökülmez imiş."*

"Biz ki türkülerin milletiyyiz", hamurumuz türkülerle karılmıştır, öyleyse her duygumuzu da türkülerle anlatmaya hakkımız vardır diye düşünmüş olmalı ki ecdat, sevdayı da türkü yapmış, hasreti de... Acıyı da türkülerle anlatmış, sevinci de. Vatan sevgisini de türkülere işlemiş, gurbeti-ayrılığı da:

*"Şu gurbeti benim için yapmışlar,
Çatısını çok muhteşem çatmışlar.
Ölüm ile ayrılığı tarmışlar;
Elli dirhem fazla gelmiş ayrılık."*

Türküler bazen bir cengâver elinde can alıcı bir gürz gibidir. Bazen aşığın dilinde dünyanın en zarif mısrası:

*"Yar menekşe göndermiş,
Kokusuna uyandım."*

Menekşenin kokusuna uyanabilmek için nasıl bir aşk ile yanmak, ya da nasıl bir uyku ile uyumak gerek.

Yürekerin en yücesinin söylediği, feleğin dönekliğinden kaçanların sığındığı türküler de her güzel gibi kıskanılmıştır. En çok da şairler kıskanır türkülerini. Çünkü onların günlerce, aylarca ilhamın girdabından kaçtırmaya çalıştıkları üç beş mısranın en âlâsı dökülür bir anda bir çoban kavalından ya da bağlamanın tellerinden. Ve nihayetinde şair itiraf etmek zorunda kalır türküler karşısındaki mağlubiyetini:

*"Şairim,
Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası,
Ayak seslerinden tanırım.
Ne zaman bir köy türküsü duysam,
Şairliğimden utanırım." (Bedri Rahmi Eyüboğlu)*

Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gemuhluoğlu, F. (1959). *Dostluk Üzerine*, İstanbul: Timaş Yay.

Kurnaz, C. (1990). *Halk ve Divan Şiirinin Müsterekleri Üzerine Denemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları

Türkçe Sözlük, (2011). *Türk Dil Kumumu Yayınları*

YURT AŞKINA

Mustafa Kütükçü

Alparslan heybetle kalktı ünledi
Tekbir sesleriyle ova çınladı
İslam'ın ordusu at dizginledi
Ayak üzengide or peydahlanır.

Malazgirt ovası bir uçtan uca
Zafere ant içmiş yiğit doluca
Kalkan parçalayan gürze, kılıca
Meydan okur nice er peydahlanır.

Atılır ileri ardına bakmaz
Devirir hasmını şöhrete takmaz
Analar kınayı boş ere yakmaz
Anadolu denen yer peydahlanır.

Doğudan batıya akın akın göç
İnanç olmasaydı olur muydu hiç
En uçta dururken Bizans denen haç
Hilâlin alnında ter peydahlanır.

Resul'ün dilinden almışken övgü
Ne güzel asker o, alır mı sövgü?
Bizans önlerinde gürz olan dövğü
Gülle olur surda yar peydahlanır.

Aşılmaz denilen mor dağlar bile
Azmin karşısında dönerler bele
Bir sabah ansızın seslenen gele
Gemiye karadan cer peydahlanır.

Eflâk'a, Boğdan'a uzanır elim
Nemçe'de küffarı korkutur yelim
Nice voyvodayı alt etti Selim
Umulmadık yerden şer peydahlanır.

Meriç'ten Tuna'ya dolu has ova
Niğbolu benimdi hedef Kosova
Pây-i tahta yakın iken Tırnova
Zorlara ilâve zor peydahlanır.

Viyana önüne varıp dayandım
İslâmın zaferi uğrunda yandım
Düşmana değil de riyaya kandım
Riyakâr dostlardan ar peydahlanır.

Tarihte böylece dolanır devran
Nice hadiseye şahit şu evren
Kalırken dededen toruna devren
Muhacir yurt tutar şar peydahlanır.

MEZAR TAŞLARI ÜZERİNE (DEYİŞME)

Firkatî - Reyhanî

Firkatî:

Kendi düşse, al bayrağı başı dik
Tutanlar hey, tutanlar hey, tutanlar!
Ne mezarı tümsek, ne de taşı dik
Yatanlar hey, yatanlar hey, yatanlar!

Reyhanî:

Mızrak gibi düşmanın gözüne
Batanlar hey, batanlar hey batanlar!
Her türküde bu toprağı sözünə
Katanlar hey, katanlar hey, katanlar!

Firkatî:

Göğsü içre Türk ülküsü can gibi
Damarında yurt sevgisi kan gibi
Karanlığın bir ucundan tan gibi
Atanlar hey, atanlar hey, atanlar!

Reyhanî:

Yurt için ant içip gönül dilinden
Korkusuz keçerken ölüm yolundan
Bade alıp azrailin elinden
Yutanlar hey, yutanlar hey, yutanlar!

Firkatî:

*Firkatî*m, ad vermek için ilime
Kanmadan dünyada cana, kalıma
Her adım başında bir kez ölüme
Çatanlar hey, çatanlar hey, çatanlar!

Reyhanî:

Reyhanî olaydı göğsü nişanlı
Sizler gibi cenkte barışta şanlı
Türklükçe ölümsüz, tarihçe canlı
Vatanlar hey, vatanlar hey, vatanlar!

SAXLAYIR

Osman Fermanoğlu

Paşam, qalayan qalayar
Dərdi dərd üstə saxlayar.
Pozaraq dəsi, halayı
Duraraq qəsdə saxlayar.

Hazırdı əldə qılını
Yanında züycü-dilmancı
Sevdiyi hava “Zarını”
Çox canı xəstə saxlayar.

Başdı oğrular aləmi
Görünərlər doğru kimi
Çaqqala yetirər yemi
Şiri qəfəsdə saxlayar.

Gəlməsə də düz dilinə
Sürüdü düşən yelinə
Hər şeyi yığar əlinə
Dəstəbə dəstə saxlayar.

Osman, budu sözün sağ
Cəm olar şeytan yığnağı
Kəsilərək xalqa yağı
Qoyuntək küzdə saxlayar.

ŞEHİDE VEDA

Murat Arıcı

Bayrak selam durdu minare şahit
Şerefli bir yola çıkmışsın oğul.
Cennet mekânınmış rütbenə şəhit
Nişanı göğsünə takmışsın oğul.

Alınca haberi geldik yanına
Düşmanlar kastetmiş tatlı canına
Yakışan ne ise yapıp şanına
Kanını topırağa dökmüşsün oğul.

Bahar mevsiminde güze kavuşup
İlahi kaynaktə öze kavuşup
Uzak diyarlarda söze kavuşup
Hasreti gönlümə ekmişsın oğul.

Yine omuzdasın vatan ilində
Adın dualarla halkın dilində
Karalar bağlamış gonca gülün de
Ana yüregini yakmışsın oğul.

Sessizce beklerken köşədə kabir
Yürümüş peşindən onlarca tabir
Ciğər pare pare bitince sabir
Gözlerden çağlayıp akmışsın oğul.

Akşam gurup vakti doğunca hilâl
Nur yağmış üstünə olmuşsun zülâl
Millete hakkını ettirdin helâl
Gururla semadan bakmışsın oğul.

YOXDU EHTİYACIN SƏNİN AY ALLAH!

Kamran Murquzov

Tarixlər boyunca, əsrlər boyu
Yoxdu ehtiyacın sənin, ay Allah!
Gördük fəlsəfəin öyrəndik bu gün
Arpanın, buğdanın, dənin, ay Allah!

Fərhadə göstərdin, Şirinə göstər
Müsəlman olanın birinə göstər
Səmtini göstərdin, yerini göstər
Dumanın, çiskinin, çənin, ay Allah!

Dağıt həsrətləri ovsunlu gözdən
Bal kimi süzülüb, tökülən gözdən
Qənzəli baxışdan, aylı bir üzdən
Yox eylə kədərini, qəmin, ay Allah!

Sevək sevənlərin əziz xətrini
Həlqəyə düzməyək şerin sətrini
Gərək ki, bu gündən bilək qədrini
Bütövün, yarımın, tənini, ay Allah!

Bir nurlu baxışdan var eyləmişən
Dağların başını qar eyləmişən
İki sevən qəlbi yar eyləmişən
Ucadı məqamın sənini, ay Allah!

BİLMƏMİSƏN

Habil Yaşar

Gün keçib, ay dolanıb
Mənsiz məni sevmisən.
O bir söz nədir axı?
Sən niyə gecikmisən.

Çox yemisən qəm-kədər
Üzüb səni dərd-qəhər
Günlərin keçib hədə
Sevinib, gülməmisən.

Gülərdim gül desəydin
Ölərdim öl desəydin
Sən mənə gəl desəydin
Gələrdim, görməmisən.

Sevgin başa tac imiş
Qəlbin eşqə ac imiş
Mənə də əlac imiş
Dərdimi bilməmisən.

OXU AY QƏDİR

Əjdər Yunus Rza

Ömür ötür, qəddimi ay, il əyir
Bu nə hicran, tükənməyir, bitməyir
Bir qarışdan əlim yurda yetməyir
Yolumdakı bərə nədir, bənd nədir
Oxu barı, məni anlat, ay Qədir.

Cəhənnəmdir çadırdakı hər günüm
Nə ümidlə cənnət üçün de, ölüm
Heç bilmirəm kimlər ilə dərd bölüm
Çəkməyənlər hardan bilər dərd nədir
Oxu barı, məni dağlat, ay Qədir.

Xəcil oldum öz obamda, elimdə
Yox qələmdən özgə silah əlimdə
Yurd deməkdən yurd bitibdi dilimdə
Bilməyənlər nə bilir ki, yurd nədir
Oxu barı, məni ağlat, ay Qədir.

Biganələr yaman artır, çoxalır
Yurd dərdlilər, dərddə yanır yaxılır
Baxıram ki, yurdlarımız boş qalır
Yaman uzaq gedir elat, ay Qədir
Oxu barı, onu saxlat, ay Qədir.

BAHTSIZIM

Cahit Can

Hayal âlemimden yıldızlar kayar
Gece bitmez, şafak atmaz bir türlü.
Kederler burgudur sineyi oyar
Acılar çoğalır bitmez bir türlü.

Ümitler tavanda asılı kaldı
Hayaller açmadı, dalında soldu
Gün doğmadı bahta, hep gece oldu
Ocak yanmaz, baca tütmez bir türlü.

Nefreti ve kini kökünden söktüm
Şefkatle yoğurdum, sevgiyi ektim
Üstüne biraz da mutluluk döktüm
Ah!... Şu ömrüm maya tutmaz bir türlü.

Derdi çeken bilir, ellere kolay
Sen uykusuz geçen geceleri say
Ayrılık güneştir, hasretlikse ay
Hep doğar ufkumdan batmaz bir türlü.

Hasret fırtınası esiyor serde
Hep hazan yaşarım, baharım nerde
Arzular kurudu ektiğim yerde
Felek iki yaprak etmez bir türlü.

BENİ KIZIN KABUL ET

Hacer Alioğlu Yakuti

Yolcu gibi görme ey şehir-ul azim
Beni Senem Ayşe kızın kabul et
Şerife bacıyla yazıldı mazim
Kuzeyden güneye izin kabul et
Beni Senem Ayşe kızın kabul et

Öyle mahsun mahsun durma uzaktan
Alnımdan söküyor bak şu kızıl tan
Ne savaşlar vermiş ecdadın atan
Sar sakla bağrına sızın kabul et
Beni Senem Ayşe kızın kabul et

Doğu Akdeniz'in Aslanlar şehri
Sır suyuna sızar gözümün nehri
Aç yüzünü göster çekirtme kahrı
Çokta gözüm yoktur azın kabul et
Beni Senem Ayşe kızın kabul et

Gölgesi üstünde Ahir dağının
Destanı yazmış kahramanlığın
Evliya Çelebi gönlüne sığın
Edalı bakışlı nazın kabul et
Beni Senem Ayşe kızın kabul et

Dediler Maraş'ın suyundan için
Bir Sütçü imamın hatırı için
Yakuti gelemes sormayın niçin
Yolunda yaralı gazin kabul et
Beni Senem Ayşe kızın kabul et

GİDİŞ BAŞKA

Haşim Kalender

Gönül gül incinir kaygısız geçme
Diken başka, gövde başka, gül başka.
Nefsine sorarak doğruyu seçme
Şekil başka, şema başka, hal başka.

Soru belli imtihana şaşarım
Bilir cevabında acze düşerim
Her nefeste bir ölümü yaşarım
Günü başka, ayı başka, yıl başka.

Düşe kalka yol alırken serapta
Titrer kalır yıkılırım yörepde
Bir can ise Muhammed'e türap da
Gelen başka, giden başka, yol başka.

Korkarım ki iki dünyam da yarım
Ölçtüm tarttım günahlarla ben varım
Ölüm değil ötesinden korkarım
İstek başka, amel başka, kul başka.

Kalender'im sona gider her adım
Cemalidir iki başlı muradım
Dost bağından dost mu kovdu ıradım
Azat başka, geliş başka, gel başka.

NE DEYİM?

Köksal Cengiz Niyazkar

Hukuğun dibine ektiler darı
Hak bu! Adalet bu! "yetin!" Ne deyim?
Zulm ile ettiler ömrümü yarı
Gayrı kalanını "atın!" Ne deyim?

Daha kaç yıl öter zalim borusu
Kaç yıl sonra akar duru bengisu
Zor mudur, kolay mı hesap sorusu
Vicdanlar rahatsa,"yatın!" Ne deyim?

Ülkeyi soyanlar ağaymış, beymiş
Yetimler ah edip, boynunu eğmiş
"Bakarkör" olmaksı ne berbat şeymiş!
Soymak yetmediyse "satın!" Ne deyim?

Türk'ün kaderinde yoktu mezellet
Nereden türedi, çıktı bu illet?
Korkarım çalana alıştı millet
Helâlmış, harammış "yutun!" Ne deyim?

Ne Kur'an da ne Sünnet'te yeri var
Zorbalar cürmüne hep kılıf arar
Kazanç dedikleri bir "milli zarar"
"Yok mu önleyecek "setin?" Ne deyim?

Düşündükçe akıl almaz zordayım
Öz vatanda parya gibi dardayım
Bilmez misin asırlardır burdayım!
Bozulmuşsa "ana sütün" Ne deyim?

Neyledik Vardar'ı? Netti Tuna'yı?
Niyazkar yitirdik kutlu Sina'yı
Biz ağlarken, eller yaktı kınayı
Nice yurtlarımız "itin" Ne deyim?

FUZÛLÎ'NİN “MENİ CÂNDAN USANDIRDI” MUSAMMAT GAZELİNE TAHMİS

Necibe Taşkın Çetinkaya

O insafsız şirin dilber figân etsem de kanmaz mı
Akar giryem olur cûybar varıp ırmakta yunmaz mı
Vurulduğum okla kalbimden akan kandan boyanmaz mı
Meni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

Ezel ervahta sen yoksan, emekler hep olur yeksan
Bidâr mecnun deyip varsan, kolum yastık yapıp yatsan
Kederlerden susar lisan, yakarmaktan heder insan
Kamû bîmârına cânân, devâyı dert eder ihsan
Niçün kılmaz bana derman, beni bîmâr sanmaz mı

Kaderden sanma tuğyânım, benim kalbimle isyânım
Geçer aylar kurur aynım, biter mahşerde nisyânım
Görür ahvâli Süphan'ım, içimden dertli üryânım
Şeb-i hicran yanar cânım, döker kan çeşm-i giryânım
Uyarır halkı efgânım, kara bahtım uyanmaz mı

Ne yaptım ben hilâl ebrû, bi-rahm dildâr edersin sû
Nazından şekvayım hoşbû , senin bitmez cefan yordu
Kurur lebler demez yâ hû! gelip bûs etmeden meh-ru
Gül-i ruhsârına karşı, gözümden kanlı akar su
Habîbim fasl-ı güldür bu ,akar sular bulanmaz mı

Hezâr feryad figan gülden, muhal sevdam bilir gülşen
Bu emsalsiz büyük aşktan, bütün âlem haberdar şen
Elemlerden figâr şol ten, umursuzsun sürer neşen
Gamım pinhan tutardum ben,dediler yâre kıl rûşen
Desem ol bî-vefâ bilmem, inanurmu inanmaz mı

Kaçar benden gezer tebdil, terin silsem olup mendil
Naçar kaldım bitâp safdil, visal mahşer ırak menzil
Gözüm görmez çekersen mil, onun çün dur yanar kandil
Değüldüm ben sana mâil, sen ettin aklımı zâil
Bana ta'n eyleyen gâfil, seni görgeç utanmaz mı

Bu devran dil-i ârâdur, aşık olmak ne bâlâdur
Bakışlar sanki şehlâdur, canumdan bil ki evlâdur
Çekinmez hiç na-pervâdur, kavuşmak anca hulyâdur
Fuzûlî rind -i şeydâdur, hemîşe halka rüsvâdur
Sorun kim bu ne sevdâdur, bu sevdâdan usanmaz mı